Prof. MUDr. Jan Martínek, Ph.D., AGAF

ROZHOVORY GASTROENTEROLOGIE A HEPATOLOGIE



maxdorf

Prof. MUDr. Jan Bureš, CSc., FCMA

MEDAILONEK

Profesor Jan Bureš je významnou osobností české medicíny i gastroenterologie. Je jedním ze spoluzakladatelů a tvůrců hradecké gastroenterologické školy, vychoval mnoho následovníků a jeho jméno vždy představovalo „kvalitu“. Nebál se však ani kritizovat či nesouhlasit s jinak respektovanými autoritami, jeho diskuzní vystoupení občas probouzela emoce. V těchto disputacích mu ovšem vždy šlo o konkrétní záležitost, ne o osobní vztahy.

Narodil se v roce 1954 v Hradci Králové, vystudoval tamní Lékařskou fakultu tvořící součást Univerzity Karlovy a až do roku 2022 v Hradci působil na různých pozicích. V roce 1983 složil atestaci z vnitřního lékařství 1. stupně a v roce 1987 2. stupně, v roce 1990 se stal kandidátem lékařských věd, v roce 1992 atestoval z gastroenterologie, v roce 1995 se stal docentem a v roce 2002 byl jmenován profesorem pro obor vnitřní nemoci. Působil v mnoha funkcích, jen namátkou byl vedoucím lékařem Ústavu klinické biochemie a diagnostiky LF v Hradci Králové, byl přednostou a posléze zástupcem přednosty 2. interní kliniky LF UK a FN v Hradci (dnes II. interní gastroenterologická klinika LF UK a FN). V letech 1997–2000 byl vedoucím 2. katedry interních oborů. Je aktivní na poli základního i klinického výzkumu. Byl hlavním autorem a pořadatelem dvou vydání učebnice vnitřního lékařství (2003 a 2014); autorem patentu (2021); autorem a spoluautorem 18 monografií; autorem více než 500 publikací v tuzemských a zahraničních odborných recenzovaných časopisech, z toho více než 145 publikací v časopisech s impakt faktorem, jeho H-index je 26. Obdržel mnoho ocenění, např. Stříbrnou plaketu Egyptské gastroenterologické společnosti za vědeckou spolupráci (2007) nebo Zlatou medaili Lékařské fakulty UK v Hradci Králové (2019). Založil a působil jako vedoucí redaktor anglicky psaného časopisu Folia Gastroenterologica et Hepatologica v letech 2003–2009. Působil jako hlavní řešitel 10 grantů a spoluřešitel dalších 15 grantů a výzkumných záměrů.

V současné době pracuje v Ústřední vojenské nemocnici a stále se zabývá klinickou medicínou i výzkumnou činností.

HLAVNÍ PŘÍNOS

1. Vynikající vědec v mnoha oblastech gastroenterologie s vysokou mírou publikační aktivity a významným citačním ohlasem, držitel jednoho patentu, mezinárodně respektovaná osobnost.
2. Vynikající pedagog jak v pregraduální, tak i postgraduální výuce.
3. Zásadní postava hradecké gastroenterologické školy, která dala ráz tomuto oboru ve východních Čechách na přelomu tisíciletí.



V diskusi s prof. Fixou na Hradeckých gastroenterologických a hepatologických dnech (v pozadí prof. J. Lata; 2012)



Předsedající na 2. národním kongresu o kolorektálním karcinomu (2013)

ROZHOVOR

26. 11. 2023, rozhovor probíhal v několika etapách během roku 2023

Vážený pane profesore Martínku,

ještě dříve, než se dostaneme k Vašim otázkám a mým odpovědím, bych Vám chtěl poděkovat, jistě nejen za sebe, ale i za všechny, které jste oslovil a k rozhovorům pozval. A věřím, že i za čtenáře Vaší knihy. V dnešní prazvláštní době se na zásluhy rozhodně „nehraje", osoby minulých generací jsou minulostí, jejich práce a zásluhy jsou zapomenuty. V současnosti převládá potřeba mnohých prezentovat především sama sebe. Agresivita a egocentrismus jsou často zaměňovány za asertivitu. Navíc sebeprezentace v některých případech nemá potřebný odborný fundament. Nebezpečná je zejména absence sebereflexe (slovy Formanova Salieriho „sláva průměrnosti"). V kontrastu s těmito trendy je Vaše kniha rozhovorů s lidmi minulých generací počin zcela výjimečný nejen u nás, ale jistě i z pohledu zahraničí. Patří Vám obdiv a poděkování za Vaši laskavou velkorysost, s jakou kořeny a východiska současné gastroenterologie připomínáte.

1 Vážený pane profesore, narodil jste se v první den roku 1954. Nebyl jste v ten den první narozené dítě v Československu?

Ne, nebyl. Narodil jsem se večer v sedm hodin.

2 Narodil jste se v Hradci Králové. Vždy, když jste organizoval nějaký kongres či sympózium, snažil jste se ukázat Vaše město účastníkům v co nejzajímavějším světle. Co pro Vás Hradec Králové znamená?

Hradec Králové je krásné město s dávnou minulostí, bohatou novodobou historií a dynamickou současností. Je to nejen moje rodiště, ale i místo, kde se hezky cítíte, kde to člověk prostě má rád.

Město je známé svým bohatým kulturním životem, je proslulé moderní výstavbou (od třicátých let minulého století označováno jako „Salon republiky"). Mezi nejvýznamnější architekty patřili Jan Kotěra, Josef Gočár a Jan Rejchl (mimo jiné autor funkcionalistické budovy teoretických ústavů Lékařské fakulty).

Z dlouhé plejády významných medicínských osobností Hradce Králové je třeba uvést profesora Rokitanského (hradeckého rodáka, celosvětově proslulého zakladatele moderní patologie). Dále je třeba zmínit v Hradci působícího neurochirurga profesora Petra, patologa profesora Fingerlanda, farmakologa profesora Květinu, chirurgy profesora Bedrnu a profesora Procházku nebo radiologa profesora Steinharta, abych připomenul alespoň některé.

3 A kdyby se Vás student gymnázia zeptal, má-li jít studovat (např. medicínu) do Prahy nebo Hradce, co byste mu doporučil?

Hradec Králové je studentským městem, pulzující studentský život vnímáte téměř na každém kroku. Studuje zde také mnoho studentů ze zahraničí, důležité je liberální klima, které ve městě panuje. Vedle mnoha středních škol a kromě Lékařské fakulty UK se v Hradci dynamicky rozvíjejí Farmaceutická fakulta Univerzity Karlovy, Univerzita Hradec Králové (se čtyřmi fakultami) a Fakulta vojenského zdravotnictví (dnes Vojenská lékařská fakulta) Univerzity obrany. V době, kdy jsem v Hradci Králové na Lékařské fakultě působil, jsem opakovaně doporučoval ke studiu medicíny právě Hradec. Dnes bych ale doporučil 1. lékařskou fakultu UK v Praze.

MUDr. Miroslav Čerbák

MEDAILONEK

Primář Miroslav Čerbák je významným českým internistou a gastroenterologem. Narodil se v roce 1936 v Ostravě, dětství a mládí prožil v Brně, kde v roce 1960 promoval na Lékařské fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně (dnes Masarykovy univerzity). Po promoci nastoupil do nemocnice v České Lípě, kde pracoval prakticky až do konce své aktivní lékařské kariéry. Do roku 1992 byl primářem zdejšího Interního oddělení. Počátkem 80. let zde vzniklo na tehdejší dobu progresivní endoskopické pracoviště, které jako jedno z mála nefakultních provádělo i ERCP. První papilosfinkterotomii zde provedli jen asi 2–3 roky po jejím prvním provedení v Československu (profesor Vavrečka, Bratislava) a o chvíli později v České republice (doktor Skála) v Praze. Po sametové revoluci se stal viceprezidentem České lékařské komory (vedení Komory později opustil pro narůstající odborové tendence této organizace), v letech 1992–1996 byl poslancem České národní rady (později Poslanecké sněmovny ČR), kde pracoval jako místopředseda Výboru pro sociální politiku a zdravotnictví a předseda Mandátového a imunitního výboru. Po skončení poslaneckého mandátu byl jmenován náměstkem ministra zdravotnictví. Byl také vedoucím lékařem konzilia pro péči o zdraví tehdy těžce nemocného prezidenta republiky Václava Havla. Po volbách v roce 1998 se primář Čerbák vrátil na původní pracoviště v České Lípě (endoskop však neopustil ani jako poslanec či náměstek). V roce 2016 se stal čestným členem České gastroenterologické společnosti.

HLAVNÍ PŘÍNOS

1. Patří mezi nejvýznamnější gastroenterology, kteří působili v Libereckém kraji – na Českolipsku. Jako jeden z prvních prováděl mimo Prahu terapeutické endoskopické výkony včetně ERCP.
2. Šest let se aktivně angažoval v České lékařské komoře (viceprezident) a v české politice (poslanec, náměstek ministra zdravotnictví).
3. Byl šéfem lékařského konzilia pečujícího o zdraví prezidenta Václava Havla v 90. letech.



Primář Čerbák s V. Havlem v Lánech



Fotografování čapího hnízda v Jablonném v Podještědí

ROZHOVOR

Rozhovor probíhal v listopadu 2023

1 Vážený pane doktore, narodil jste se v roce 1936 v Ostravě, mládí prožil v Brně a většinu života na severu Čech. Jak jste vnímal určité snahy o znovuzavedení zemského zřízení, a tudíž o větší autonomii Moravy?

Snahy o autonomii Moravy mi neříkají nic. Snad jen jako téma pro žertování s manželkou, která je z Královských Vinohrad.

2 Čím byli Vaši rodiče?

Maminka měla jen příležitostná zaměstnání, měla na krku čtyři chlapy a říkalo se tomu „žena v domácnosti". Tatínek byl vyučený stolař, většinu života ale prodával knihy. Vypadalo to u nás tak, že tatínek přinesl vždycky v pátek několik nových knih s přáním, abychom je přečetli a v neděli mu řekli, o čem jsou. Tím pádem jsme my synové věděli o literatuře víc než naši vrstevníci.

3 Proč jste se rozhodl studovat medicínu?

Šel jsem ve stopách staršího bratra, stejně jako šel mladší bratr ve stopách mých. Předávali jsme si tak skripta a knihy. To povolání se mi líbilo, ale nějaký hlubší smysl bych v tehdejší volbě nehledal.

4 Na jaké fakultě jste lékařství vystudoval?

Na Lékařské fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně, předtím i potom to byla Univerzita Masarykova.

5 Po promoci v roce 1960 jste začal pracovat v severních Čechách. Jak jste se dostal z Brna na druhý konec republiky?

Jednoduše. V prvém kole jsem neuspěl s žádostí o Jihlavu a ve druhém kole na mě vyšla Česká Lípa. Klasické umístěnkové řízení to již nebylo, svobodná volba ale taky ne.

6 Mnohokrát jste uvedl, že jste si Českolipsko zamiloval. Která místa patří mezi Vaše nejmilejší?

Luž, Horní Police, Jablonné v Podještědí – do toho malebného městečka jsem několik let jezdil fotografovat čapí hnízdo. Je to ideální krajina i pro kolo a běžky.

7 Zde jste prožil i rok 1968, kdy nás okupovala „spřátelená vojska". Jaký byl rok 1968 z pohledu mladého lékaře v České Lípě?

Jako pro většinu národa. Zpočátku šok a vztek, později hluboká deprese, že už to bude napořád.

8 Neuvažoval jste v té době o emigraci?

Ne.

9 Jste hlavně internistou a pak teprve gastroenterologem a endoskopistou. Jak se díváte na současný trend, kdy někteří endoskopující lékaři o sobě tvrdí, že jsou endoskopisté a vlastně už ani ne gastroenterologové?

Je to stávající trend. Při výrazném rozvoji medicíny už jeden člověk nemůže obsáhnout celou medicínu, ba ani celou internu. Pelnáři už vymřeli *(prof. Josef Pelnář, nar. 1872, byl významný český lékař, jeden ze zakladatelů českého vnitřního lékařství; pozn. aut.)*. A kdyby někdo uměl alespoň rámcově všechny obory medicíny, měl by kvalifikaci na praktického lékaře nebo ministra zdravotnictví, na specializovanou práci by ale nebyl.

Na druhou stranu to však nelze přehánět, gastroenterologie a endoskopie patří nepochybně k sobě.

I já ale chyboval, pane profesore, a zprvu jsem Vás (nespravedlivě) vnímal jako lékaře jen přes dolní jícen a kardii.

10 To nejste sám, pane primáři, někteří moji známí – neprofesionálové – mne považují za odborníka pouze na konečník, a když mají problémy žaludeční, mnohé z nich vůbec nenapadne se ozvat.

Jak říkám, gastroenterologie je komplexní obor a nic se nemá přehánět. Ani superspecializace. A myslím, že každý gastroenterolog by měl mít povědomí o vnitřním lékařství, což je obor, ze kterého gastroenterologie vznikla.

11 Ovládal jste i endoskopickou metodu zvanou ERCP *(endoskopická retrográdní cholangiopankreatografie; pozn. aut.)*. V 80. letech byla ERCP koncentrována pouze na kliniky, Česká Lípa byla jedním z mála nefakultních pracovišť, která metodu nabízela. Kdo Vás ERCP naučil?

Tehdejší primář na interně, jistý MUDr. J. A. Tichý, velmi schopný lékař, ale dosti rozporuplná osobnost. Snad k nám přišel odněkud z Prahy a někam do Prahy zase odešel. Víc už si nevzpomínám.

Pak už jsem rozvíjel endoskopii a ERCP dál, přes papilosfinkterotomii k dilatacím stenóz a stentážím *(zavádění stentů – „trubiček" do zúžených míst; pozn. aut.)*.

Měl jsem výhodu, že se mi podařilo navázat kontakt se špičkovými endoskopickými pracovišti, kam jsem se mohl zajít podívat, poradit nebo předat problematické pacienty. Mohu tedy dodat, že ERCP s příslušnými metodami mě učili i Přemysl Frič, ještě na známé poliklinice na Karlově náměstí, Petr Dítě tehdy ještě působící v Hradci Králové, Julius Špičák a Petr Štirand v IKEM, Miroslav Zavoral v Ústřední vojenské nemocnici a v posledním asi desetiletí pak Vladimír Nosek a jeho lidé v Jablonci nad Nisou.

Některá ta spolupráce přešla i do přátelství, i když spíše do distančního přátelství.

12 Jaké jste měl či máte koníčky?

Pro mne to byla v prvé řadě medicína. Taky kolo a běžky, pokud kolena dovolila, a hlavně fotografie. V té jsem dosáhl i jistých úspěchů v podobě mezinárodních ocenění a několika samostatných výstav.

13 Můžete mi prozradit něco z osobního života? Kdo je Vaší manželkou a máte děti?

Manželka je rentgenolog, máme děti i vnoučata.

Prof. MUDr. Zuzana Červinková, CSc.

MEDAILONEK

Profesorka Zuzana Červinková je významnou českou fyziložkou a experimentální hepatoložkou. Narodila se v roce 1951 v Pardubicích. Během studia gymnázia se v roce 1967 zúčastnila mezinárodního tábora pro mladé nadšence v oboru biologie. Konal se v anglickém Swanage a organizovala jej IYF (International Youth Federation for the Study and Conservation of Nature). Účastníkem tábora byl také Mirek Červinka, se kterým se spřátelila natolik, že v roce 2023 oslavili padesáté výročí svatby. Po maturitě nebyla přijata ke studiu na lékařské fakultě a pracovala jeden rok jako laborantka na katedře patologické fyziologie Lékařské fakulty v Hradci Králové, později byla na lékařskou fakultu přijata. Po studiích na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Hradci Králové začala pracovat v tamním Ústavu fyziologie, kterému zůstala věrná až dodnes a působila zde v různých funkcích, od asistentky až po přednostku, kterou se stala záhy po revoluci v roce 1990. Byla první ženou, která v České republice vedla jako přednostka Fyziologický ústav. Ve funkci přednostky působila 27 let. Věnovala se výuce, vedla praktická cvičení a přednášela. Je členkou Oborové rady pro Fyziologii a patofyziologii člověka a členkou Oborové rady pro Fyziologii živočichů na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Oponovala více než 30 disertačních prací, byla školitelkou 16 studentů doktorandského studia, z nichž 15 úspěšně svoji práci obhájilo. Velmi se angažovala v různých akademických orgánech, jako jsou Akademický senát LF i UK (v letech 2014–2017 členka předsednictva Akademického senátu UK), Vědecká rada LF, Rada vysokých škol, Grantová agentura UK i České republiky. Více než 20 let byla členkou výboru a po dobu 10 let místopředsedkyní České fyziologické společnosti a členkou výboru České hepatologické společnosti. V letech 2020–2022 zastávala funkci předsedkyně Etické komise UK (dle jejích slov nejobtížnější funkce, kterou během svého profesního života zastávala).

Ve vědecké práci se věnovala experimentální hepatologii, zabývala se regenerační schopností jater po resekci části jater, věnovala se i poškození jater cizími látkami, včetně poškození jater tukem. Podílela se na řešení 26 výzkumných projektů, většinu z nich (mimo aktuálně řešené) úspěšně zakončila. Její H-index je 23 a citační ohlas 1860 (SCOPUS). Za svoji činnost obdržela řadu ocenění, mimo jiné Laufbergerovu medaili za zásluhy ve fyziologických vědách a v roce 2021 zlatou medaili Univerzity Karlovy.

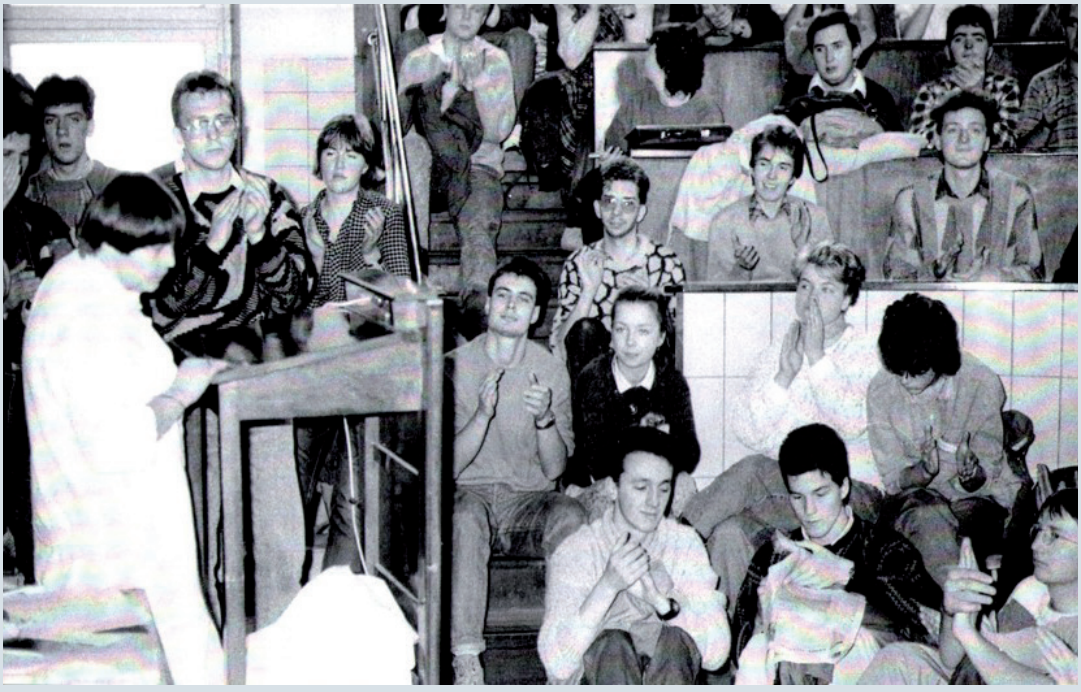
S manželem mají dvě dcery, obě lékařky, a čtyři vnoučata (dvě vnučky studují medicínu). Ráda sportuje (závodně plavala), dříve pravidelně lyžovala a miluje pozorování mořského života pod hladinou při šnorchlování.

HLAVNÍ PŘÍNOS

1. Dvacet sedm let byla přednostkou Ústavu fyziologie Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové – jednalo se o první ženu v této funkci mezi fyziologickými ústavy v České i Slovenské republice.
2. Věnovala se jako jedna z mála v České republice experimentální hepatologii.
3. Byla velmi aktivní při zavádění nových metod výuky nejenom fyziologie na Lékařské fakultě v Hradci Králové.



Výstup na Rysy v r. 1971



Prof. Červinková během revoluce v r. 1989 – schůze stávkového výboru na LF HK. Paní profesorka za katedrou

ROZHOVOR

Rozhovor probíhal v březnu 2024

1 Vážená paní profesorko, narodila jste se v Pardubicích a bydlíte v Hradci Králové. Když se v hokeji nebo fotbale utkají tato dvě města, komu vlastně fandíte?

Přestože v Hradci Králové bydlím už 45 let, své rodiště nezapřu. V případě derby Hradec Králové – Pardubice fandím jednoznačně Pardubicím.

2 Byli Vaši rodiče lékaři?

Nepocházím z lékařské rodiny, ale moji rodiče měli velmi rádi přírodu a zcela jistě přispěli k tomu, že jsem už na základní škole tíhla především k přírodním vědám.

3 Na Lékařskou fakultu v Hradci Králové jste nastoupila v roce 1970 a dokončila ji v roce 1975. Neuvažovala jste po okupaci naší země o studiu medicíny v zahraničí?

V roce 1968 jsem byla těsně před vstupem vojsk do Československa v Holandsku se svým partnerem, posléze mým manželem (již 50 let). V té době nás naši holandští přátelé přemlouvali, abychom tam zůstali, protože už počátkem srpna se obávali, že se situace v naší zemi významně zhorší. Uvažovali jsme o tom, ale představa, že po opuštění Československa by naši rodiče a sourozenci velmi pravděpodobně měli velké problémy, rozhodla o tom, že jsme se vrátili. Často jsem přemýšlela, jak by se moje studium a profesní život vyvíjely, pokud bych zůstala v zahraničí.

4 Ihned po promoci jste nastoupila jako asistentka na Ústavu fyziologie Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové. Proč právě tam?

Už během středoškolského studia jsem navštěvovala Biologickou akademii mládeže, kterou pro středoškolské studenty organizovala Lékařská fakulta v Hradci Králové. Byl to pro mě také první kontakt s pokusy v oblasti biomedicíny, výsledky jsem prezentovala na biologické olympiádě.

Během studia medicíny mě nadchla především fyziologie a i v této době jsem se v rámci SVOČ *(studentská vědecká a odborná činnost, forma odborné soutěže pro vysokoškoláky organizovaná i v minulém režimu; pozn. aut.)* podílela na výzkumu. Když jsem se rozhodovala, kam zamířit po ukončení studia, Ústav fyziologie byl pro mě optimálním řešením.

5 Kariéra lékařky a práce s pacienty Vás tehdy nelákaly?

Zvažovala jsem i možnost klinické práce, ale nakonec jsem se rozhodla pro akademickou kariéru.

6 Každý lékař, tím spíše vědec, by měl umět dobře anglicky. Jak to bylo s Vaší výukou jazyků a praktickou stránkou, když jste medicínu studovala a pak pracovala za normalizačního režimu?

První cizí jazyk, který jsem studovala, byla němčina. S její výukou jsem začala už na základní škole, a když mi bylo 14 let, poslali mě rodiče na prázdniny do Německa, do města Eilenburg v tehdejší NDR *(Německá*

demokratická republika; pozn. aut.), kde jsem v německé rodině prožila celé prázdniny. Tak jsem velmi vylepšila svoji znalost němčiny a schopnost běžně komunikovat v tomto jazyce. S angličtinou jsem začala mnohem později, až na střední škole, a pokračovala pak při studiu medicíny. V průběhu postgraduálního studia jsem chodila na soukromé hodiny angličtiny a také absolvovala jazykový kurz s rodilými Angličany. Nejvíc ke zlepšení mé pasivní znalosti angličtiny přispěla nutnost číst odbornou literaturu v angličtině. K aktivní znalosti pomohly poměrně časté návštěvy našich zahraničních přátel, se kterými jsme komunikovali anglicky. Samozřejmě po sametové revoluci se situace zcela zásadně změnila, příležitostí mluvit anglicky bylo mnoho. Od začátku 90. let minulého století jsme na fakultě zavedli výuku v angličtině pro zahraniční studenty. Nebylo to jednoduché období, chyběly zkušenosti i dostatek akademických pracovníků, kteří mohou realizovat výuku v angličtině. Měla jsem obavy, zda kvalita výuky fyziologie odpovídá evropským standardům. Požádala jsem o Evropský grant Tempus mobility, zaměřený na studijní pobyt na třech lékařských fakultách ve Velké Británii. Grant jsem získala, a to mi umožnilo absolvovat šestitýdenní stáž na univerzitách v Manchesteru, Glasgow a Londýně. Byla jsem mile překvapena tím, že po odborné stránce je naše výuka srovnatelná s výukou ve Velké Británii. To bylo pro mě velkým zadostiučiněním a také povzbuzením do další práce, v neposlední řadě vedlo rovněž k vylepšení mé aktivní znalosti angličtiny.

7 Nemáte dojem, že úroveň angličtiny dnešních studentů – většinou Čechů a Slováků – je podprůměrná?

S tím nemohu zcela souhlasit. Jsou velké rozdíly mezi jednotlivými studenty, někteří jsou v angličtině velmi zdatní už v průběhu středoškolských studií, přicházejí na fakultu a už mají certifikát o absolvování některé z uznávaných jazykových zkoušek. Vedle toho je nemalá skupina studentů, kteří jsou v angličtině neočekávaně slabí s ohledem na možnosti, jaké v současné době mají. Rozhodně ale čeští studenti preferují studijní materiály v češtině, není tomu tak jako v jiných především západních evropských zemích, kde studenti běžně studují z anglických učebnic. U nás je stále snaha anglické učebnice překládat do češtiny.

8 Ve svém oboru jste se zaměřila na experimentální hepatologii. Našlo něco z Vašich vědeckých výsledků konkrétní praktické uplatnění?

Naše vědecké aktivity mají charakter základního výzkumu. Přímočaré uplatnění našich výsledků v klinické praxi je málo pravděpodobné. Jsem přesvědčena, že naše práce na téma nutriční a farmakologické podpory regenerace jater po parciální hepatektomii nebo toxickém poškození jater vedla k zaměření dalších výzkumných skupin k uplatnění těchto nálezů v klinické praxi. Blíže klinickému využití mají také naše studie s hepatoprotektivními látkami *(látky chránící játra před poškozením; pozn. aut.)*. Bohužel jejich ochranný účinek se uplatňuje především, jsou-li podávány společně s noxou (toxickou látkou). Pokud už dojde k poškození jater, je účinnějším přístupem podpora následných reparačních procesů.

9 Při výuce studentů jste obsáhla celé spektrum fyziologie a přednášela vybrané kapitoly. Jaké?

Po řadu let jsem přednášela všechny systémy. Po stabilizaci akademických pracovníků na našem ústavu jsme si výuku rozdělili. V současné době přednáším především endokrinologii, gastrointestinální systém, samozřejmě včetně jater, hematologii, obecnou neurofyziologii, pro zahraniční posluchače také kardiovaskulární systém.

SLOVNÍČEK ODBORNÝCH POJMŮ

Adenomový polyp – nezhoubný, ale nebezpečný výrůstek na sliznici trávicího traktu, nejčastěji v tlustém střevě. Samotný polyp není rakovina, ale během let se v ní může vyvinout, proto se preventivně odstraňuje při tzv. polypektomii.

Achalázie jícnu – porucha polykání, při které se dolní svěrač jícnu nedokáže správně uvolnit. Potrava pak těžko prochází do žaludku a hromadí se v jícnu.

Akutní nekrotizující pankreatitida – velmi závažná, těžká forma náhlého zánětu slinivky břišní, při které dochází k odumírání (nekróze) části její tkáně.

Akutní pankreatitida – náhlý zánět slinivky břišní. Často ho způsobuje žlučový kámen nebo alkohol a projevuje se silnou bolestí v nadbřišku. Může být doprovázen nekrózou tkáně slinivky (horší průběh) nebo jen jejím otokem (edematózní pankreatitida).

Alzheimerova choroba – onemocnění mozku, které vede k postupné ztrátě paměti, zhoršení myšlení, poznávání a změně osobnosti. Je nejčastější příčinou demence.

Aminokyselina – základní stavební kámen bílkovin. Pro život člověka je klíčových 20 základních aminokyselin, které tvoří lidské tkáně, svaly, hormony a enzymy.

Amylázy – trávicí enzymy, které štěpí složité cukry (škroby) na jednodušší. Tvoří se hlavně ve slinných žlázách a slinivce břišní, jejich zvýšená hladina v krvi značí např. onemocnění slinivky břišní.

Anatomie – obor medicíny a biologie, který zkoumá stavbu a strukturu těla (kde se které orgány nacházejí a jak vypadají).

Anemie (chudokrevnost) – stav nedostatku krevního barviva (hemoglobin) a ev. i červených krvinek. Projevuje se únavou, bledostí nebo zadýcháváním.

Angiodysplázie – cévní anomálie, při které vznikají drobné, rozšířené a křehké krevní cévy nejčastěji na sliznici nebo stěně trávicího traktu. Angiodysplázie mohou působit skryté nebo viditelné krvácení.

Antacida – léky, které neutralizují nadbytečnou kyselinu v žaludku a ulevují tak od pálení žáhy nebo žaludečních nevolností. Sekreci žaludeční kyseliny však neovlivňují.

Antidiuretický hormon (ADH / vasopresin) – hormon produkující se v mozku, který řídí hospodaření těla s vodou. Nutí ledviny zadržovat vodu a snižuje množství vylučované moči.

Anticholinergika – skupina léků, které blokují účinek jednoho z nervových přenašečů (acetylcholinu). Používají se například k uvolnění křečí hladkého svalstva, při astmatu či nevolnostech, dříve se používala k inhibici sekrece žaludeční kyseliny.

Antivirotikum – lék určený k léčbě virových infekcí – brání virům v jejich množení a šíření v těle.

Antrax (sněť slezinná) – závažné infekční onemocnění způsobené bakterií *Bacillus anthracis*, které postihuje kůži, plíce nebo trávicí trakt.

Anus (řiť / řitní otvor) – konečné vyústění trávicího traktu, kterým tělo vyměšuje stolici.

Apendektomie – chirurgické odstranění červovitého výběžku slepého střeva (apendixu).

Apendix (červovitý přívěsek) – malý trubičkovitý výrůstek vybíhající ze začátku tlustého střeva. Lidé mu lidově říkají „slepé střevo“ a při jeho zánětu je často nutné ho operativně odstranit.

ARO (anesteziologicko-resuscitační oddělení) – nemocniční oddělení specializované na podávání narkózy při operacích a na péči o pacienty v přímém ohrožení života, kteří potřebují podporu základních životních funkcí (např. dýchání).

Arytmie – porucha srdečního rytmu. Srdce při ní bije nepravidelně, příliš rychle (tachykardie) nebo naopak příliš pomalu (bradykardie). Existuje velké množství arytmií.

Ascites (vodnatelnost) – nadměrné hromadění tekutiny v břišní dutině, které způsobuje zvětšení a napětí břicha. Nejčastěji doprovází pokročilá onemocnění jater (např. cirhózu) nebo srdeční selhání.

Australský antigen (HBsAg) – jedná se o bílkovinu na povrchu viru infekční žloutenky (hepatitidy) typu B, označuje se HBsAg – *hepatitis B surface antigen*. Jeho přítomnost v krvi je pro lékaře zásadním důkazem, že dotyčný člověk má v těle aktivní infekci žloutenky typu B a je pro své okolí nakažlivý. Název získal podle místa svého objevení, kdy jej v roce 1963 americký lékař a genetik Baruch S. Blumberg poprvé izoloval z krve australských domorodců.

Bandáž žaludku – chirurgický zákrok k léčbě obezity. Lékař při něm vloží silikonový kroužek kolem horní části žaludku, čímž zmenší jeho objem. Člověk pak sní méně jídla a dříve se cítí sytý. Operace se dnes příliš často neprovádí.

Bariatrická endoskopie – šetrné zákroky pro léčbu obezity prováděné přes ústa bez nutnosti klasické chirurgické operace (např. zavedení žaludečního balónku nebo zmenšení žaludku zevnitř).

Barrettův jícen – změna sliznice části jícnu způsobená např. chronickým refluxem (návrat žaludečních šťáv do jícnu). Stav je pojmenován po britském chirurgovi Normanu Barrettovi. Stav vyžaduje sledování, protože zvyšuje riziko vzniku rakoviny jícnu.

Benigní – nezhoubný. Označuje nádor nebo onemocnění, které nešíří metastázy a neohrožuje okolní tkáně tak agresivně jako zhoubný (maligní) stav.

Bezlepková dieta – způsob stravování s úplným vyloučením lepku (proteinu obsaženého v pšenici, žitě, ječmeni a ovsu). Je nutností pro lidi s celiakií nebo alergií na lepek.

Biliární – žlučový neboli týkající se žluče, žlučníku nebo žlučových cest.

Biliární pankreatitida – akutní zánět slinivky břišní způsobený žlučovým kamenem, který uvízne ve společném vývodu a zablokuje odtok trávicích šťáv ze slinivky.

Billroth II resekce – viz heslo resekce žaludku Billroth II.

Biochemie – obor zkoumající chemické procesy a látky v živých organismech; v medicíně jde o laboratorní vyšetření krve, moči či jiných tekutin zaměřené na hladiny enzymů, cukrů, tuků či minerálů.

Biologická léčba – moderní způsob léčby, který využívá látky vyrobené živými organismy (např. pomocí genetického inženýrství) k zásahu do velmi konkrétních procesů v těle. Biologická léčba působí přesně a cíleně na určité molekuly, receptory nebo buňky zodpovědné za vznik či rozvoj daného onemocnění.

Biopsie – odběr vzorku tkáně za účelem jeho podrobného prozkoumání pod mikroskopem (např. ke zjištění zánětu nebo nádoru).

Biopsie jater – odběr drobného vzorku jaterní tkáně (nejčastěji tenkou jehlou přes kůži) pro přesné histologické určení rozsahu poškození nebo onemocnění jater.

Biosimilární léky – podobné kopie originálních biologických léků, které se na trh dostávají poté, co originálnímu léku vyprší patentová ochrana.

Bronchogenní karcinom – nejčastější typ rakoviny plic, který vychází ze sliznice průdušek (bronchů).

Bronchopneumonie – zánět plic a průdušek.

Břišní diastáza – rozestup pravé a levé strany přímého břišního svalu v oblasti vazivové čáry.

Castlemanova choroba – vzácné onemocnění lymfatického systému, které se projevuje nadměrným zduřením a růstem lymfatických uzlin.

Celiakie – autoimunitní onemocnění, při kterém tělo nedokáže tolerovat lepek. Jeho požívání vede k chronickému zánětu a poškozování sliznice tenkého střeva.

Cévní mozková příhoda (CMP / mrtvice) – náhlé poškození mozkové tkáně způsobené buď

Jmenný rejstřík

A

Adamčík, Lukáš *91*
Adamec, Miloš *128*
Adamec, Stanislav *201*
Armengol-Miró, José Ramón *337*

B

Babiš, Andrej *201*, *398*
Bacílek, Karol *154*
Bakeš, Jaroslav *396*
Bakešová, Lucie *396*
Balli, Ambroggio *382*
Barnard, Christiaan *90*, *395*
Barrett, Norman *259*, *414*
Bartoš, Vladimír *64*
Bartůněk, Petr *200*
Bátovský, Marián *139*
Bednář, Blahoslav *182*
Bednařík, Ladislav *170*
Bek, Mikuláš *399*
Bělina, František *301*, *351*
Belsey, Ronald *86*
Bém, Pavel *355*, *356*
Beneš, Jiří *240*, *244*
Billroth, Christian Albert Theodor *426*
Bitter, Jaroslav *384*
Black, James *320*
Boček, Emil *380*
Bortlík, Martin *201*, *321*
Brodanová, Marie *227*, *239*, *245*
Broggio, Octavio *382*
Brůha, Radan *231*
Bureš *203*
Bureš, Jan *12*, *117*, *140*, *187*
Burnet, Frank *243*

C

Cicvárek, Zdenko *155*
Classen, Meinhard *390*
Clinton, Bill *242*
Clintonová, Hillary *387*
Cori, Carl Ferdinand *23*
Coriová, Gerta *23*
Coumaros, Dimitrij *196*

Č

Čapek, Karel *357*
Čaputová, Zuzana *277*
Čarnogurský, Ján *144*
Čársky, Konštantín *74*
Čársky, Stanislav *74*
Čech, Oldřich *246*
Čerbák, Miroslav *28*
Čermák, Miloslav *83*
Černý, Jožka *376*
Červinka, Mirek *40*
Červinková, Zuzana *40*
Činátl, Jaroslav *213*

D

Dérer, Ladislav *362*
Dítě, Petr *33*, *58*, *76*, *113*, *171*, *172*, *173*, *203*, *302*, *315*, *336*, *340*, *376*
Dolina, Jiří *173*
Doudnaová, Jennifer *50*
Drastich, Pavel *330*, *352*
Dubček, Alexander *148*, *271*, *299*
Duda, Miloslav *74*, *261*, *315*, *411*
Dufek, Vratislav *196*, *322*
Dürer, Albrecht *325*
Ďuricová, Dana *201*
Ďuriš, Ivan *141*, *272*
Dvořák, Antonín *324*

E

Ehrmann, Jiří *75*, *93*, *98*, *178*
Elleder, Milan *213*, *216*, *242*
Emmerová, Milada *88*

F

Fazio, Viktor *202*
Fiala, Petr *399*, *408*
Filip, Karel *120*, *301*, *351*, *352*
Fixa, Bohumil *22*
Freud, Sigmund *23*
Frič, Přemysl *33*, *301*, *385*
Froněk, Jiří *304*, *358*
Furchgott, Robert F. *242*

G

Gazárek, František *87*
Germenis-Hildprandt, Jana *49*
Gintelová, Jana *127*
Gočár, Josef *17*
Gottwald, Klement *80*
Grünberg, Peter *23*
Gryga, Adolf *87*
Gvozdják, Ján *139*

H

Hafner, Petr *143*
Hašek, Milan *243*
Havel, Václav *23*, *28*, *36*, *37*, *144*, *250*, *257*, *263*, *307*, *387*, *389*
Havlová, Dagmar *387*
Hep, Aleš *66*, *172*, *218*
Heřmanský, František *230*, *239*
Hlava, Jaroslav *419*
Hlávka, Josef *93*
Hoenig, Vojtěch *222*, *239*
Holaj, Robert *240*
Holčapek, Michal *402*
Holý, Antonín *50*
Horák, Jiří *349*
Hoza, Jozef *242*
Hronek, Ivan *390*
Hub, Miloslav *211*
Hůlka, Petr *98*
Huorka, Martin *135*
Husák, Gustáv *80*, *144*, *154*, *271*

Ch

Charpentierová, Emmanuelle *50*
Charvát, Josef *84*, *182*, *196*

I

Ignarro, Louis J. *242*

J

Jágr, Jaromír *307*
Janáček, Leoš *396*
Janoušek, Libor *128*
Jansen, Peter *336*
Jarolím, Miloš *195*
Jínek, Martin *50*
Jirásek, Adam *214*, *217*
Jirásek, Arnold *210*
Jirásek, Václav *218*, *227*, *240*
Jiroušek, Radim *197*
Jirsa, Milan *216*, *239*
Julínek, Tomáš *399*, *405*
Jurgoš, Ľubomír *134*, *152*, *159*, *277*
Jurík, Ľuboš *144*

K

Kalvoda, Jan *37*
Kaplický, Jan *324*
Kaščák, Marián *148*
Kianička, Bohuslav *164*
Klaus, Václav *36*, *307*
Klener, Pavel *230*, *240*, *244*
Klepáč, Ivan *139*
Kment, Milan *8*, *76*, *102*, *108*, *109*, *178*, *218*, *301*, *315*, *376*
Kniplová, Naděžda *109*
Kojecký, Zdeněk *94*
Komenský, Jan Ámos *234*
Kordač, Václav *198*, *227*, *228*, *230*, *240*, *244*, *335*, *338*, *385*
Kostlivý, Stanislav *74*
Kotěra, Jan *17*
Kozák, Tomáš *356*
Králíčková, Milena *245*
Krč, Ivo *116*

Krejča, Otomar *183*
Kriegel, František *265*
Kubera, Jaroslav *403*
Kubišová, Marta *299*
Kudrnovská, Barbora *8*
Kunc, Zdeněk *83*
Kundera, Milan *95*
Kužela, Ladislav *142*

L

Lata, Jan *172*
Lovelock, James Ephraim *220*
Lukáš, Karel *196*, *198*, *218*
Lukáš, Martin *201*
Lukáš, Milan *37*, *190*, *218*

M

Macháček, Jaroslav *85*
Macháček, Michal *144*
Malfertheiner, Peter *68*
Mandys, Václav *206*
Mareček, Zdeněk *222*
Marshall, Barry *214*
Martásek, Pavel *230*, *234*
Martínek, Arnošt *68*
Martínek, Jan *17*, *143*, *151*, *310*, *377*
Mařatka, Zdeněk *24*, *26*, *66*, *75*, *76*, *77*, *92*, *93*, *102*, *109*, *115*, *153*, *158*, *162*, *184*, *188*, *195*, *197*, *200*, *209*, *218*, *312*, *315*, *336*, *340*, *374*, *376*, *380*, *388*
Masaryková, Alice *396*
Masaryk, Tomáš Garrigue *263*, *396*
Masters, Bettie Sue *245*
Matějíček, Emil *371*
Matějková, Petra *201*
Medawar, Peter *243*
Medek, Ivan *195*
Mertl, Ladislav *349*
Mies van der Rohe, Ludwig *174*, *326*
Miřejovský, Pavel *217*
Mlkvý, Peter *142*
Mucha, Alfons *24*
Murad, Ferid *242*

N

Nelis, Frits *26*
Neuhaus, Peter *127*
Newton, Isaac *7*
Nohavica, Jaromír *264*
Nosek, Vladimír *33*, *355*
Novák, Jan *172*
Novotný, Aleš *201*
Novotný, Antonín *63*, *138*
Novotný, Ivo *370*

P

Pafko, Pavel *36*, *88*, *89*, *227*, *250*
Palacký, František *113*
Pavel, Petr *36*, *186*
Páv, Igor *143*
Pekárková, Božena *136*, *152*, *181*, *268*
Pelnář, Josef *196*
Penčev, Jordan *183*
Penka, Igor *280*
Pirk, Jan *129*, *301*
Pokorná, Eva *127*
Polách, Emerich *83*
Policar, Radek *399*
Procházková, Ludmila *201*
Prónay, Koloman *272*
Przewalský, Nikolaj *319*
Purkyně, Jan Evangelista *53*, *120*, *294*, *380*

R

Radok, Alfred *183*
Rapant, Vladislav *83*
Rath, David *35*
Rejchl, Jan *17*
Rejchrt, Stanislav *25*
Revoltella, Roberto *217*
Roesch, Thomas *65*
Roithová, Zuzana *36*
Rossetti, Mario *94*
Russell, William *55*
Růžička, Miloš *65*
Rychterová, Vlasta *217*
Ryska, Miroslav *8*, *26*, *94*, *128*, *207*, *294*, *351*, *352*, *353*, *389*, *411*

Ryska, Ondřej *298*
Rýznar, Václav *87*

S

Seifert, Jaroslav *23*
Shon, Břetislav *312*
Shonová, Olga *76*, *312*
Schück, Otto *244*
Schuster, Rudolf *145*
Schweitzer, Albert *319*
Simonová, Helena *170*
Skála, Ivo *65*, *301*
Skála, Jiří *301*
Skoupý, Karel *80*
Souček, Miroslav *171*, *172*
Součková, Marie *88*
Stejskal, Josef *211*
Stejskalová, Alena *217*
Stráský, Jan *36*
Strejček, Jiří *349*
Svačina, Petr *172*
Svoboda, Augustin *105*
Svoboda, Bohuslav *114*
Svoboda, Jan *243*
Svoboda, Jaroslav *244*

Š

Šafář, Štefan *139*
Šerý, Zdeněk *74*, *83*
Šetka, Jaroslav *190*, *195*, *196*, *214*, *218*
Škrovina, Matěj *91*
Šnajdr, Marek *399*
Špičák, Julius *33*, *67*, *76*, *77*, *93*, *140*, *143*, *196*, *302*, *315*, *321*, *328*, *354*, *374*, *376*
Štirand, Petr *33*
Švejda, Jaroslav *397*, *401*

T

Tachecí, Ilja *143*
Tesař, Vladimír *240*, *244*
Trunečka, Pavel *301*, *307*, *330*, *344*

U

Urbánek, Petr *231*, *244*
Urban, Ondřej *117*, *269*, *329*

V

Válek, Vlastimil *169*, *402*
Vaněček, Rudolf *382*
Vavrečka, Anton *28*, *139*, *141*, *142*, *277*, *334*, *336*, *362*
Vávrová, Jelena *201*
Vilček, Ján *202*
Vinduška, Vladimír *355*
Vítek, Libor *240*
Vítko, Štefan *128*, *301*, *352*
Vojteková, Inge *338*
Vomáčka, Jaroslav *88*
Vorlíček, Jiří *399*
Voslářová, Zdeňka *240*
Vrana, Jiří *218*
Vrbková, Jana *170*
Vyzula, Rostislav *398*

W

Warren, Robin *20*, *214*
Werich, Jan *398*
Werner, Richard *396*
Wilson, Samuel Alexander Kinnier *226*

Z

Zádorová, Zdena *218*
Záhoř, Zdeněk *383*
Zákuciová, Marika *159*
Zavoral, Miroslav *33*, *76*, *113*, *199*, *207*, *230*, *301*, *302*, *304*, *333*, *334*, *336*, *380*
Zažímalová, Eva *245*
Zeman, Jiří *242*
Zeman, Miloš *36*, *307*, *388*
Zlatoústý, Zdeněk *83*
Zlatuška, Jiří *408*
Zoubek, Olbram *24*

Ž

Žák, Aleš *200*
Žaloudík, Jan *94*, *392*
Žbirka, Miroslav (Meky) *146*